

ભારતીય સાંસ્કૃતિક પરંપરામાં ચારણી સાહિત્યનું પ્રદાન

Mr. DHRUVKUMAR J. BRAHMBHATT

Ph.D. Pursing H. N. G. UNI. Patan

Email : d.patan09@gmail.com

પ્રસ્તાવના

ભારતીય સંસ્કૃતિ એ વિશ્વની સૌથી જૂની અને શ્રેષ્ઠ સંસ્કૃતિ છે. તે વૈશ્વિક, સુપર-ભૌતિકવાદ અને ગુપ્તવાદને બદલે આધ્યાત્મિકતા અને આત્મ-અનુભૂતિની ભાવના પર કેન્દ્રિત છે, જેનું મૂળ લક્ષ્ય શાંતિ, સહિષ્ણુતા, એકતા, સત્ય જેવા માનવ મૂલ્યોની સ્થાપના કરીને આખા વિશ્વની આધ્યાત્મિક પ્રગતિને પ્રોત્સાહન આપવાનું છે. વિવિધતામાં એકતા' ફક્ત થોડા શબ્દો નથી, પરંતુ તે એવી વસ્તુ છે જે ભારત જેવા સાંસ્કૃતિક અને વારસાથી સમૃદ્ધ દેશને સંપૂર્ણપણે લાગુ પડે છે. થોડાંક સૂત્રો અથવા વિધાનો ભારતની સ્થિતિ વર્ણવી શકતા નથી જેણે તેની રંગીન અને અનોખી સંસ્કૃતિથી વિશ્વના નકશા પર કમાવ્યું છે. ભારત હંમેશાં મૌર્ય, ચોલા અને મોગલ કાળ અને બ્રિટીશ સામ્રાજ્યના સમય સુધી તેની પરંપરા અને આતિથ્ય માટે પ્રખ્યાત રહ્યું છે. સંબંધોમાં ઉષ્મા અને તહેવારોમાં ઉત્સાહને લીધે આ દેશ હંમેશા વિશ્વમાં ઊભો રહ્યો છે. આ દેશની ઉદારતા અને જાગૃકતાએ આ જીવંત સંસ્કૃતિમાં મોટી સંખ્યામાં પ્રવાસીઓને આકર્ષ્યા છે, જે ધર્મ, તહેવારો, ખોરાક, કળા, હસ્તકલા, નૃત્ય, સંગીત અને ઘણાં વધુ લોકોનું સંયોજન છે. સંસ્કૃતિ, રીતરિવાજો અને પરંપરાથી લઈને ઘણું વિશેષ રહ્યું છે.

ભારતીય મૂલ્યો - સૂક્ષ્મ, સંપૂર્ણ અને અનંત

ભારતીય જીવનશૈલી કુદરતી અને મૂળ જીવનશૈલીની દ્રષ્ટિ આપે છે. ભારતના ચહેરા પરના પ્રકાશ નિશાન એ લેખકના હાથની નિશાની છે. જ્યોર્જ બર્નાર્ડ શો

ભારતીય સંસ્કૃતિનો કેનવાસ વિશાળ છે અને તેના પર તમામ પ્રકારના રંગો અને વાઇબ્રેન્સી છે. આ દેશ ઘણી સદીઓથી સહિષ્ણુતા, સહકાર અને અહિંસાનું જીવંત ઉદાહરણ છે અને રહ્યો છે. તેના વિવિધ રંગો તેની વિવિધ વિચારધારાઓમાં જોવા મળે છે:

સહિષ્ણુતા અને અહિંસા: ભારત આખા વિશ્વનો એક એવો દેશ છે જેની વિશેષતા તેની સહનશીલતા રહી છે અને તે ભવિષ્યમાં શસ્ત્રો અને દારૂગોળોનો ઉપયોગ કરતું નથી. મહાત્મા

ગાંધીજીનું સત્યાગ્રહનું આંદોલન તેનો પુરાવો છે. સ્વામી વિવેકાનંદે 11 સપ્ટેમ્બર 1893 ના રોજ શિકાગોમાં પોતાના ભાષણમાં આનું પ્રદર્શન પણ સારું કર્યું હતું. 'સંન્યાસીનો વિશ્વનો સૌથી જૂનો રિવાજ, તપસ્વીઓની વૈદિક પ્રથા અને એક ધર્મ જેણે વિશ્વને સહનશીલતા અને વૈશ્વિક સ્વીકૃતિ બંને શીખવ્યું છે.

ધર્મનિરપેક્ષતા:

ભારત ધર્મનિરપેક્ષ દેશ હોવાના મામલે મોખરે છે. કોઈના ધર્મની પૂજા અને આચરણ કરવાની સ્વતંત્રતા એ ભારતની વિવિધ સંસ્કૃતિઓના નિર્દોષ અસ્તિત્વની અભિવ્યક્તિ છે. કોઈ પણ ધર્મની અવગણના કરવામાં આવતી નથી અને કોઈને પણ વિશેષ ઉચ્ચ પદ આપવામાં આવતું નથી. હકીકતમાં મુશ્કેલીના સમયમાં બધા ધર્મો તેમના સાંસ્કૃતિક તફાવતો હોવા છતાં એકઠા થાય છે અને વિવિધતામાં એકતા દર્શાવે છે.

સાંસ્કૃતિક અને સામાજિક સંબંધો: ભારતનો ઇતિહાસ ભાઈચારો અને સહકારના ઉદાહરણોથી ભરપૂર છે. ઇતિહાસમાં જુદા જુદા સમયે વિદેશી આક્રમણકારોના અનેક હુમલાઓનો સામનો કર્યા પછી પણ તેની સંસ્કૃતિ અને એકતાએ તેની સંસ્કૃતિ અને એકતા ક્યારેય ગુમાવી નથી.

ભારતીય સંસ્કૃતિ - પરંપરાગત પરંતુ સમકાલીન

કોઈ પણ દેશના વિકાસમાં સંસ્કૃતિની મુખ્ય ભૂમિકા હોય છે. તેઓ દેશની સંસ્કૃતિ, તેના મૂલ્યો, લક્ષ્યો, વ્યવહાર અને વહેંચેલી માન્યતાઓનું પ્રતિનિધિત્વ કરે છે. ભારતીય સંસ્કૃતિ ક્યારેય કઠોર રહી નથી તેથી તે આધુનિક સમયમાં પણ ગૌરવ સાથે જીવંત છે. તે યોગ્ય સમયે અન્ય સંસ્કૃતિઓની લાક્ષણિકતાઓ અપનાવે છે અને તેથી તે એક સમકાલીન અને સ્વીકૃત પરંપરા તરીકે ઉભરી આવે છે. સમય સાથે ચાલવું એ ભારતીય સંસ્કૃતિની સૌથી અનોખી બાબત છે. ભારતની કેટલીક વસ્તુઓ એવી છે જે આખા વિશ્વમાં પ્રખ્યાત છે, જેમ કે:

અભિવાદન કરવાની રીતો

ભારત એક એવી ભૂમિ છે જેના અભિવાદન કરવાની રીત ખૂબ જ અલગ છે. અહીં દરેક ધર્મની અભિવાદન કરવાની પોતાની રીત છે. ઉદાહરણ તરીકે, હિન્દુ પરિવારોમાં, નમસ્તે કહીને બહારના લોકો અથવા વડીલોનું સ્વાગત કરવામાં આવે છે. બંને હથેળીઓને ચહેરા પરથી નીચે રાખીને રાખવું એ માત્ર અન્ય લોકો પ્રત્યે આદર બતાવે છે, પણ બદલામાં ગ્રીટરને પણ સ્નેહ લાગે છે. એ જ રીતે, મુસ્લિમો અદાબ કહીને અભિવાદન કરે છે, જેમાં સીધો હાથ ચહેરાની સામે એવી રીતે ઉભા કરવામાં આવે છે કે હથેળી આંખોની સામે હોય અને આંગળીઓ લગભગ કપાળને સ્પર્શે. તે નિશ્ચિતપણે કહી શકાય કે કોઈ 'હેલો' અથવા 'હાય' આવું જાદુ બનાવી શકે નહીં.

ફૂલોની માળા

અમારા કવિશ્રીઓ પોતાની કૃતિમાં નોંધે છે કે ભારતીય લોકો ફૂલોના માળાથી તેમનું સ્વાગત કરવા માટે પ્રખ્યાત છે. ભારતીય લગ્નોમાં, વરરાજા અને વરરાજા વચ્ચે ફૂલોના માળાની આપ-લે લેવાનું એ એક વિધિ છે. પ્રાર્થના કરતી વખતે પણ લોકો દેવી-દેવતાઓને ફૂલોના માળા અર્પણ કરે છે.

ભારતીય લગ્નમાં ચારણી સાહિત્ય

સમય બદલાયો છે, પરંતુ ભવ્યતા હંમેશાં ભારતીય લગ્નોમાં એક અભિન્ન અને આવશ્યક ભાગ રહી છે. ભારતમાં લગ્નજીવન હજી પણ એવી એક સંસ્થા છે જેમાં બે લોકો નહીં પણ બે પરિવારો એક છે. તેથી જ ત્યાં એક વિશાળ તહેવાર છે જેમાં સંગીત અને નૃત્ય ખૂબ છે. ભારતની દરેક જાતિ અને સમુદાયોમાં લગ્નની ધાર્મિક વિધિઓની પોતાની રીત છે. હિન્દુ લગ્નોમાં, પંજાબી લગ્ન અને સિંધી બેરણની વિધિમાં રોકાની વિધિ કરે છે. તે બધામાં એક સમાન ધાર્મિક વિધિ છે અને તે હસ્ત મિલાપ છે, જેને પાનીગ્રહણ સંસ્કાર તરીકે ઓળખવામાં આવે છે.

ભારતીય પહેરવેશ ચારણી સાહિત્યની દ્રષ્ટીએ

ભારતીય મહિલાની સુંદરતા તેના કપડામાં રહેલી છે. પરંપરાગત અને વંશીય છતાં સમકાલીન ભારતીય સાડીઓ દુનિયાભરમાં પ્રખ્યાત છે. તે બ્લાઉઝથી પહેરવામાં આવે છે જે

શરીરના ઉપરના ભાગને આવરી લે છે. ઘાઘરા ચોલી નામનો ડ્રેસ ગ્રામીણ વિસ્તારોમાં ખૂબ પ્રખ્યાત છે. ચોલી એ એક ટૂંકા બ્લાઉઝ જેવું છે જે શરીરના ઉપરના ભાગને આવરી લે છે અને એક લાંબી સ્કર્ટની જેમ છે. સંપૂર્ણ અને મનોહર પોશાક માટે, મહિલાઓ દુપટ્ટા પહેરે છે, જે કાંસકો ઉપર દોરેલી યોગ્ય લંબાઈની નરમ અને નાજુક ફેબ્રિક છે.

જોકે નાના ફેરફારો સાથે સલવાર કમીઝ એ ભારતના દરેક ભાગમાં પ્રખ્યાત ડ્રેસ છે. વસ્ત્રોમાં બે ટુકડાઓ હોય છે - કમીઝ જે શરીરના ઉપરના ભાગને લાંબી ટોચ છે અને સલવાર જે એક પ્રકારનું ટ્રાઉઝર છે. ઘાઘરા ચોલીની જેમ દુપટ્ટા પણ સલવાર કમીઝથી પહેરવામાં આવે છે.

પુરુષો માટે પણ એ પ્રમાણેના પ્રકારોની કોઈ કમી નથી. ધોતી કુર્તાથી શર્ટ પેન્ટ સુધી ભારતીય પુરુષો બધુ સારી રીતે બંધ બેસે છે અને સારું લાગે છે. પરંતુ પરંપરાગત રીતે તમે જોઈ શકો છો કે ઉત્તર ભારતીય પુરુષો ઓંપચારિક કાર્યમાં કુર્તા પાયજામા, ધોતી કુર્તા અથવા શેરવાની પહેરે છે અને દક્ષિણ ભારતીય પુરુષો શર્ટ સાથે લુંગી પહેરવાનું પસંદ કરે છે.

ભારતીય દાગીના

ઘરેણાં પહેરવા એ ભારતમાં લાંબી પરંપરા છે. તેમાં કોઈ શંકા નથી કે ભારતમાં ઘરેણાં ફક્ત વ્યક્તિગત ઉપયોગ માટે જ નહીં, પણ શુભ પ્રસંગોએ ઉપહાર માટે પણ ખરીદવામાં આવે છે. આ ભારતીય સંસ્કૃતિમાં તેમનું મહત્વ અને વિશિષ્ટતા દર્શાવે છે.

ભારતીય આભૂષણોની અનન્ય ડિઝાઇન, કલાત્મક દેખાવ અને સર્જનાત્મકતા ભારતીય સંસ્કૃતિ અને પરંપરાને રજૂ કરે છે. ગ્રામીણ ભારતમાં, લાખ નામનો રેઝિનસ કોટિંગનો ઉપયોગ વ્યક્તિગત ઘરેણાંમાં થાય છે. ગુજરાત અને રાજસ્થાન દર્શાવતા, લાખો બંગડીઓ અને કડા બધા રાજ્યોની મહિલાઓ દ્વારા પસંદ અને પહેરવામાં આવે છે. જ્વેલરી દરેક ભારતીય સ્ત્રી માટે એક મહત્વપૂર્ણ સહાયક છે. એરિંઝ, નાથની, આર્મલેટ, નેકલેસથી લઈને એંકલેટ અને બ્રેસલેટ સુધી, ભારતીય જ્વેલરી મહિલાઓને તેમની સુંદરતા વધારવા માટે જરૂરી છે તે બધું આપે છે. મંગલસુત્ર, નાક અને અંગૂઠાની વીંટી જેવા દાગીનાના અમુક પ્રકારો સામાન્ય રીતે પરણિત

મહિલાઓ સાથે સંકળાયેલા હોય છે જેમને તેમના લગ્નમાં આભૂષણ સ્ત્રી ધન તરીકે આપવામાં આવે છે.

ધાર્મિક ભારત

ભારત, હિન્દુ, મુસ્લિમ, શીખ, ખ્રિસ્તી, બૌદ્ધ, જૈન અથવા પારસીમાં બધા ધર્મોના લોકો મળી શકે છે. ભારત એક ધર્મનિરપેક્ષ દેશ છે અને દરેક નાગરિકને કોઈપણ ધર્મની પસંદગી અને પાલન કરવાનો સમાન અધિકાર છે. ભારતની ત્રીજાથી ચોથા ભાગની વસ્તી હિન્દુ ધર્મની છે અને તમને દેશના જુદા જુદા ભાગોમાં હિન્દુ તીર્થસ્થાનો મળશે.

ઉત્તર ભારતમાં તમે ઘણા ધાર્મિક સ્થળો જોઈ શકો છો, જેમ કે વૈષ્ણો દેવી, અમરનાથ, બદ્રીનાથ, કેદારનાથ, હરિદ્વાર અને વારાણસી. દેશના દક્ષિણ ભાગમાં જ્યાં તમે ભગવાનના આશીર્વાદ મેળવી શકો છો તે છે સબરીમાલા, શ્રીગેરી, દક્ષિણેશ્વર બેલુર મઠ અને રામેશ્વરમ. જો તમે ઉત્તરપૂર્વમાં છો, તો પછી તમે ગુવાહટીની સીમમાં નિલાંચલ પર્વત પર સ્થિત કામરૂપ મંદિરની મુલાકાત લઈ શકો છો. જો તમે ગુજરાતની આસપાસ મુસાફરી કરી રહ્યા છો અને ભગવાન શ્રીકૃષ્ણ વિશે જાણવા માંગતા હો, તો તમારે દ્વારકાનાથ મંદિરની મુલાકાત લેવી જ જોઈએ કે જે સ્થળે મીરાબાઈનું અવસાન થયું હતું. તમે સોમનાથ મંદિરની મુલાકાત પણ લઈ શકો છો જે ભગવાન શિવના બાર જ્યોતિર્લિંગોમાંનું એક છે.

રાજસ્થાનના અજમેરમાં દરગાહ શરીફ અને આસામમાં અજાન પીરની દરગાહ મુસ્લિમોના યાત્રાધામો છે. ઇશાનમાં પો મક્કા છે. એવું માનવામાં આવે છે કે વિશ્વાસુ મુસ્લિમ અહીં આધ્યાત્મિક જન્મ મક્કામાં મેળવી શકે છે.

પંજાબમાં શીખોના ઘણાં તીર્થ સ્થાનો છે, જેમ કે અમૃતસરમાં હરમંદિર સાહિબ, અમૃતસરની પશ્ચિમમાં તરણ તરણ, આણંદપુરમાં તખ્ત શ્રી કેશગ સાહિબ, બાથિંદામાં તલવંડી સાબો અને ગુરદાસપુરની પશ્ચિમમાં ડેરા બાબા નાનક. 4329 મીટરની ઊંચાઈ પર સ્થિત હેમકુંડ ગુરુદ્વારા વિશ્વનું સૌથી ઉંચું ગુરુદ્વારા છે. દસમા ગુરુ, ગુરુ ગોવિંદસિંહે વર્ષોથી અહીં ડુંગરોમાં તપ કર્યા અને છેવટે ભગવાનને મળવા માટે તેમના શરીરને અહીં છોડી દીધું.

બીજી એક પ્રખ્યાત શીખ યાત્રાધામ હિમાચલ પ્રદેશમાં મણિકરણ ગુરુદ્વારા છે જે તેના ગરમ ઝરણા માટે પ્રખ્યાત છે. એવું માનવામાં આવે છે કે આ ઝરણામાં યુરેનિયમ અને ઘણી કિરણોત્સર્ગી સામગ્રી છે. શીખોનું બીજું પવિત્ર સ્થળ મહારાષ્ટ્રનું તખ્ત સચખંડ શ્રી હઝુર અચલનગર સાહિબ છે. ભારતમાં તમને દરેક રાજ્યમાં મોટી સંખ્યામાં ચર્ય મળશે. જો તમે દક્ષિણમાં છો તો તમે આંધ્રપ્રદેશના મેડક ચર્ય અને ગુંદાલા ચર્ય અને કેરળના કોચીમાં સેન્ટ ક્રુઝ ચર્યની મુલાકાત લઈ શકો છો. ઉત્તર ભારતમાં પણ ઘણા પ્રખ્યાત ચર્યો છે, જેમ કે ઉત્તર પ્રદેશમાં સેન્ટ જોસેફ અને નવી દિલ્હીમાં સેકેડ હાઈ ચર્ય. જો તમે હિમાચલની ખીણોનો આનંદ માણી રહ્યા છો, તો પછી તમે સિમલામાં ક્રિસ્ટ ચર્ય અને સેન્ટ માઇકલ કેથેડ્રલનો આશીર્વાદ મેળવી શકો છો.

ધર્મ પ્રથામાં ઘણી વિવિધતા હોવા છતાં, અહીંના લોકોમાં હજી એકતા છે. તે ભારતીય મૂલ્યો છે જે લોકોને એક સાથે જોડે છે.

પ્રકૃતિ પૂજા

સામાન્ય રીતે ભારતમાં દિવસની શરૂઆત સૂર્ય નમસ્કારથી થાય છે. આમાં લોકો સૂર્યને જળ ચડાવે છે અને મંત્રોચ્ચાર કરી પ્રાર્થના કરે છે. ભારતીય લોકો પ્રકૃતિની ઉપાસના કરે છે અને આ આ સંસ્કૃતિનું એક આગવું લક્ષણ છે. હિન્દુ ધર્મમાં, ઝાડ અને પ્રાણીઓને દેવ તરીકે પૂજવામાં આવે છે. લોકો ભગવાનમાં વિશ્વાસ રાખે છે અને ઘણા તહેવારો પર વ્રત રાખે છે. તેઓ ગાયને સવારે તાજા ખોરાક અને ફૂતરાને રાતના છેલ્લું ભોજન આપે છે. વિશ્વમાં ક્યાંય આવી ઉદારતા જોવા મળી નથી.

શિલ્પો

ચોલા રાજવંશથી લઈને આજ સુધી ભારત દ્રશ્ય કળાના અન્ય પ્રકારોમાં શિલ્પમાં મોખરે રહ્યું છે. કાંચીપુરમ, મદુરાઈ અને રામેશ્વરમના ડેક્કન મંદિરો, ઓડિશાના સૂર્ય મંદિરો અને મધ્યપ્રદેશના ખજુરાહો, આ બધા પવિત્ર સ્થાનો ભારતીય કલાકારોની કારીગરીના ભવ્ય ઉદાહરણો છે. સાંચી ખાતેના સ્તૂપની શિલ્પો બુદ્ધ અને વિવિધ લોક દેવતાઓના જીવન પર

પ્રકાશ પાડે છે. સ્થાપત્ય સ્પર્શવાળી અમરાવતી અને નાગરજનહોડાની શિલ્પો બુદ્ધ અને તેના સમકક્ષોના સામાજિક જીવનને દર્શાવે છે. એલોરાના મંદિરો અને એલિફન્ટાની ગુફાઓ ભારતીય શિલ્પની નિપુણતાના વિશેષ ઉદાહરણો છે. વનસ્પતિ અને પ્રાણીસૃષ્ટિ, દેવતાઓ અને વિવિધ પૌરાણિક પાત્રો એકસાથે આ બધી સુંદર દ્રશ્ય કળાઓની રચનાનો આધાર બનાવે છે.

કુંભાર

ભારતમાં એક ખૂબ પ્રાચીન અને સુંદર દ્રશ્ય કળા એ માટીકામ છે. આ આર્ટ ફોર્મમાં પૂજા માટે રમકડા અને દેવી-દેવતાઓ બનાવવા માટે માટીના ગલ્લા હાથથી બનાવવામાં આવ્યાં છે. ભારતમાં પ્રખ્યાત માટીકામમાંથી, ટેરાકોટા અને બ્લુ ગેજ મુખ્ય છે. કુંભારનું ધાર્મિક મહત્વ પણ ખૂબ ઉચું છે. માં દુર્ગા પૂજા અને ગણેશ ચતુર્થી પરની માં દુર્ગા અને ભગવાન ગણેશની સુંદર મૂર્તિઓ માટીકામ, શિલ્પ અને ચિત્રકામના સંયોજનને દર્શાવે છે.

મેળાઓ અને તહેવારો

જાન્યુઆરીથી ડિસેમ્બર દરમિયાન દર મહિને વિશેષ તહેવાર અથવા મેળો હોય છે. મકરસંક્રાંતિ, વસંત પંચમી, હોળી, રામ નવમી, જન્માષ્ટમી, દીપાવલી, ઈદ, મહાવીર જયંતિ, બુદ્ધ પૂર્ણિમા, ગુરુ પરબ અને નાતાલ, દરેક ધર્મના તહેવારોનું પોતાનું મહત્વ છે અને ખૂબ ઉત્સાહ અને ઉલ્લાસ સાથે ઉજવવામાં આવે છે.

અહીં લોકોને ડાન્સ કરવા માટે ફ્લોરની જરૂર હોતી નથી. દુર્ગાપૂજા, ગણેશ ચતુર્થી, જન્માષ્ટમી અને હોળી દરમિયાન ભારતીય નૃત્યની સાચી તેજસ્વીતા જોવા મળે છે.

એટલું જ નહીં, દેશ એક ખાસ અંતરાલમાં હસ્તકલા મેળાઓનું પણ આયોજન કરે છે. દર વર્ષે ફેબ્રુઆરીમાં હરિયાણામાં સૂરજકુંડ મેળો યોજવામાં આવે છે જેમાં મોટી સંખ્યામાં સામાન્ય લોકો અને વિદેશી પ્રવાસીઓ ભાગ લે છે. આવા મેળો અને તહેવારોમાં તમે વાસ્તવિક ભારત જોઈ શકો છો. આ થીમ મેળા અને તહેવારો દેશને એક કરે છે. આ લોકોને એકબીજાની સંસ્કૃતિ અને પરંપરા વિશે જાણવાની તક આપે છે અને તેમની સક્રિય ભાગીદારી એ પણ દર્શાવે છે કે તેઓ એક બીજા વિશે જાણવા માટે કેટલો પ્રેમ કરે છે.

અહીં માત્ર એક પ્રકારનો ખોરાક નથી

ઘણાં રાજ્યો અને ઘણા ધર્મોના કારણે, અહીં ભોજનની સંખ્યા પણ ઘણી છે. જો ઉત્તર ભારત પાસે ઓલે ભટ્ટરે, તંદૂરી ચિકન, રાજમા ચાવલ, ચોખા, , દાલ બાટી ચુરમા અને બિરયાની છે, તો દક્ષિણ ભારત પણ આ દોડમાં પાછળ નથી. દક્ષિણ ભારતીય વાનગીઓમાં મસાલા ડોસાથી રાવ ઉત્તપમ, રસમ, સાંબર-લીટીં ચોખા અને તોરણ, અપ્પમ અને મીન સુધીની ઘણી ભિન્નતા છે.

ભારતમાં થાળીની કલ્પના પણ ખૂબ પ્રખ્યાત છે. થાળી પરંપરાગત રીતે પીરસવામાં આવે છે અને તમે એક જ ભોજનમાં વિવિધ આનંદ લઈ શકો છો. નાની રેસ્ટોરન્ટમાં સંપૂર્ણ ભોજન લેવાની સસ્તી રીત એ થાળી દ્વારા થાય છે. જો તમે કોઈ હોટલમાં જાઓ છો, તો તમે વિવિધ કોમ્બો-કુડ્સનો પણ આનંદ લઈ શકો છો.

કાળા મરી, ઘાણાજીરું, ઈલાયચી, કેસર અને જીરું જેવા ભારતીય મસાલાઓની ઘણી જાતો છે, જે માત્ર ખાદ્યપદાર્થોનો સ્વાદ વધારતા જ નથી, સાથે સાથે તેમાં પોષણ પણ વધારે છે. જો ભોજનના અંતે મીઠાઈ ન હોય તો ભારતીય ખોરાક અપૂર્ણ છે. તે ખીરનો બાઉલ હોય કે નાનો મીઠો પાન વગેરે, તે મો માં મીઠાશ અને તાજ બંને ભરે છે.

આટલી બધી વિવિધતા હોવા છતાં, ભારતમાં લોકો એક થયા છે અને તેમની સંસ્કૃતિ અને પરંપરામાં ગર્વ લે છે. આંતરરાષ્ટ્રીય ફિલ્મ ઉત્સવ હોય કે બ્યુટી, ભારતે વર્લ્ડ સ્ટેજ પર પ્રતિભા અને સંસ્કૃતિનું પ્રદર્શન કર્યું છે. ઘણા શાસકો અહીં આવ્યા પરંતુ તેની સંસ્કૃતિને નુકસાન પહોંચાડી શક્યા નહીં તેમાં જો ભારતીય કવિ અને ચારણી સાહિત્ય ના હોત તો કદાચ આજે તમામ ભારતીયોના મનોબળ ભાંગી પડ્યા હોત અને ભારતીયોએ તેમના સાંસ્કૃતિક મૂલ્યોને સાચવી રાખ્યા છે. સમયની સાથે સુગમતા અને અનુકૂળન ક્ષમતાને કારણે ભારતીય સંસ્કૃતિ આધુનિક અને સ્વીકાર્ય છે.

સંદર્ભ

1. મેઘાણી ઝવેરચંદ -સૌરશારની રસધાર
2. કાગ દુલાભાઈ- કાગવાણી
3. મેઘાણીઝવેરચંદ - લોકસાહિત્ય અને ચારની સાહિત્ય
4. રુતુદન રોહડિયા - ગુજરાતના ચારની સાહિત્યનો ઇતિહાસ
5. રુતુદન રોહડિયા - ચારણી સાહિત્ય આપનો સમૃદ્ધ સંસ્કૃતિક વરસો